

O POTRZEBIE METODOLOGICZNEGO I ORGANIZACYJNEGO ŁADU W SPOŁECZNYCH BADANIACH TURYSTYKI

Z dotychczasowych badań historycznych wynika, że turystyka, podróżowanie ma w Polsce kilkuwiekowe tradycje. Jako zorganizowana forma działalności ludzkiej zaistniała na ziemiach polskich w postaci Towarzystwa Tatrzańskiego w okresie zaborów ponad 120 lat temu. Przez dziesiątki lat przyczyniła się do utrzymania jedności narodu rozczłonkowanego obcymi granicami, do krzewienia umiłowania Ojczyzny i służby dla niej, poznania krajobrazu i kultury rodzimej, tworzenia obyczaju wypoczywania, aktywnej odnowy sił na łonie przyrody. Jej kulturotwórcze i wychowawcze funkcje mają w naszym kraju od wielu lat duże tradycje oraz uznanie.

Mniej rozwinięte w Polsce były i są nadal, gospodarcze funkcje turystyki. Wkrótce po odzyskaniu niepodległości pojawiły się polskie firmy turystyczne, między innymi biuro podróży „Orbis”, liczne hotele, pensjonaty, letniska i zimowiska. Z roku na rok przybywało samorządów lokalnych popierających rozwój turystyki¹.

W 1919 roku w Ministerstwie Robót Publicznych utworzono referat turystyki, którego kierownictwo objął dr Mieczysław Orłowicz – krajoznawca, pisarz, znakomity organizator turystyki². W tym też roku odbył się I Zjazd Delegatów Towarzystw Turystycznych w Krakowie. Pięć lat później powołano do życia Międzyministerialną Komisję Turystyczną, a równocześnie referaty turystyki przy urzędach wojewódzkich. W 1927 roku na II Zjeździe polskich organizacji turystycznych powstał Związek Polskich Towarzystw Turystycznych³.

W 1931 roku, późniejszy prezydent Warszawy, Stefan Starzyński, stanął na czele innej międzynarodowej komisji, utworzonej z inicjatywy Ministerstwa Skarbu, dla opracowania propozycji nowych rozwiązań organizacyjnych i go-

---

¹ Z. Kulczycki, *Zarys historii turystyki w Polsce*, SiT, Warszawa 1977.

² W. Siwiński, *Mieczysław Orłowicz – nauczyciel turystyki i krajoznawstwa*, „Roczniki Naukowe WSHiG”, Tom V, Poznań 2002, s. 9–105.

³ J. Gaj, *O potrzebie badań dziejów turystyki w Polsce*, (w:) *Współczesne problemy hotelarstwa, gastronomii, turystyki i rekreacji*, WSHiG, Poznań 2006, s. 95–101.

spodarczych w polskiej turystyce. Wyniki prac tych komisji omówiono na kolejnym zjeździe turystycznym w 1931 roku. Zwrócono wówczas uwagę na wzrastającą rolę turystyki w gospodarce kraju i jej związek z bilansem płatniczym państwa. W 1932 roku problematykę turystyki na płaszczyźnie rządowej przejęło Ministerstwo Komunikacji, co znalazło swoją kontynuację również po II wojnie światowej⁴.

Piszę o tym, nie dla zaprezentowania historii polskiej turystyki, ale dla wskazania, że gospodarka turystyczna ma swoje narodziny w naszym kraju już dawno za sobą, że od tego czasu odnosiła sukcesy i miała niepowodzenia. A również, że do naszej tradycji należy określenie celów i programów badań naukowych w dziedzinie rozwoju turystyki w XXI wieku.

Współcześni badacze promocji turystyki w Polsce stwierdzają, że od połowy XX wieku turystyka, jako dziedzina gospodarki, rozwija się na całym świecie bardzo dynamicznie, z tym, że w Europie koncentruje się ponad połowa wszystkich podróży zagranicznych i tylko nieco mniej wpływów z tych podróży⁵.

Niektórzy badacze twierdzą, że udział Polski w międzynarodowym ruchu turystycznym zwiększa się z roku na rok. Jeżeli polska turystyka dotrzymywała kroku turystyce światowej, to w najbliższym dziesięcioleciu należałoby się liczyć, według Światowej Rady Podróży i Turystyki, z przynajmniej 5,5 procentowym wzrostem rocznie. W roku 2010 liczba podróży zagranicznych ma sięgnąć miliarda na całym świecie. Jeszcze bardziej mają zwiększyć się obroty finansowe w turystyce światowej do 7,9 biliona USD w latach 2005–2010. Zatrudnienie ma objąć do 340 milionów osób, czyli co dziesiąty zatrudniony na świecie będzie pracownikiem turystyki⁶.

Jeżeli lata poprzednie udowodniły, że w Polsce atmosfera dla rozwoju turystyki jest sprzyjająca, to uwzględniając dobro kraju, mamy obowiązek podejmować badania naukowe o turystyce polskiej⁷.

Z raportu badań naukowych wynika, że turystyka jest czynnikiem sprzyjającym wpływom dewizowym pochodzącym z tranzytu i turystyki, że jest czynnikiem sprzyjającym pokojowi i przyjaznemu współżyciu narodów. Zdaniem wielu badaczy, podróże i turystyka poważnie przyczyniają się do stabilizacji międzynarodowej. Polska jest w tym względzie dobrym przykładem. Turystyka polsko-niemiecka pomogła i pomaga przezwyciężyć nega-

---

⁴ Z. Filipowicz, *Zarys historii turystyki*, AWF, Wrocław 1963; J. Gaj, *Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku*, AWF, Poznań 2001.

⁵ D. Przybylak, *Spoleczno-gospodarcze aspekty polskiej turystyki*, „Roczniki Naukowe WSHiG”, Zeszyt VI, Poznań 2004, s. 125–131.

⁶ S. Bosiacki, J. Grel (red.), *Gospodarka turystyczna w XXI wieku. Szanse i bariery rozwoju w warunkach integracji międzynarodowej*, AWF, Poznań 2004.

⁷ W. Siwiński, *O potrzebie badań naukowych w turystyce i rekreacji w działalności samorządów*, „Roczniki Naukowe WSHiG”, Tom VI, Poznań 2002, s. 171–180.

tywne stereotypy i nawiązywać kontakty ku pożytkowi obu stron. Sądzę, że podobne procesy będą miały miejsce również w odniesieniu do wschodnich sąsiadów. Swobodny ruch turystyczny niesie ze sobą szereg zagrożeń w postaci przemytu, w tym handlu narkotykami, międzynarodowego bandytyzmu, złych obyczajów. Ale tak jest wszędzie i również w Polsce musimy mieć tego świadomość i skutecznie przeciwdziałać. Poważną rolą i obowiązkiem badaczy jest dbałość o systematyczne prowadzenie badań empirycznych nad rentownością gospodarczą i społeczną turystyki polskiej⁸.

Badania powinny być kontynuowane w zakresie: 1) polityki państwa w sferze turystyki; 2) kierunków rozwoju infrastruktury i usług; 3) roli środowiska przyrodniczego i kulturowego w rozwoju turystyki; 4) humanistycznych i duchowych wartości turystyki; 5) kształcenia, doskonalenia i szkolenia kadr dla usług turystycznych; 6) rozwoju turystyki i agroturystyki jako gałęzi gospodarki; 7) klasyfikacji atrakcyjności turystycznej obszarów, miejscowości i obiektów turystycznych Polski na potrzeby zagranicznej turystyki przyjazdowej; 8) chrześcijańskich wartości turystyki; 9) edukacji dla potrzeb turystyki; 10) turystyki kwalifikowanej (usportowionej), itp.

Badania wyżej wymienione powinny mieć charakter ciągły, a ich wyniki będą pomocne w rozwoju teorii i praktyki w obszarze turystyki. W tym kontekście turystyka powinna znajdować się pod trwałą opieką administracji rządowej i samorządowej. Sprawy turystyki powinny być rozpatrywane na wszystkich szczeblach administracji publicznej: na szczeblu centralnym powinna być kreowana strategia rozwoju turystyki w skali kraju i podejmowane inicjatywy legislacyjne. Szczególnie pilna jest sprawa wdrażania ustawy o świadczeniu usług turystycznych, zwłaszcza przez biura podróży. Na szczeblu regionalnym, międzywojewódzkim należy kreować politykę rozwoju infrastruktury turystycznej i promocji. Na szczeblu gminnym powinny być realizowane, na podstawie prognoz centralnych i planów regionalnych inicjatywy lokalne tworzenia i promocji produktu turystycznego. Dla bardziej efektywnej realizacji tych celów właściwe może być tworzenie związków komunalnych, międzygminnych.

Dla rozwoju gospodarki turystycznej, sprawą konieczną jest wprowadzenie określonych preferencji w sferze podatkowej, kredytowej i inwestycyjnej. Dotyczy to szczególnie regionów o dużym bezrobociu, szczególnie atrakcyjnych pod względem krajoznawczym oraz przyrodniczych obszarów chronionych.

Pod szczególną opieką państwa powinna znajdować się turystyka młodzieżowa i turystyka dla osób niepełnosprawnych. Dla potrzeb tych grup społecz-

---

⁸ T. Wolańska, *Badania naukowe nad rekreacją i turystyką w wyższych uczelniach wychowania fizycznego*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1996, nr 3, s. 144; W. Siwiński i in. (red.), *Zarządzanie i usługi w obszarze kultury fizycznej i hotelarstwa. Teoria i praktyka*, WSHiG, Poznań 2006, s. 309–439.

nych oraz osób gorzej sytuowanych materialnie należy stworzyć odpowiednią bazę turystyczną i stwarzać warunki gwarantujące jej dostępność. Pod opieką państwa powinna znajdować się sfera turystyki kwalifikowanej (usportowionej). Promuje ona zdrowie, a przez krajoznawstwo jest ważnym elementem wychowania patriotycznego. Racjonalne wydaje się przeprowadzenie badań w zakresie reformy zarządzania turystyką na szczeblu krajowym i regionalnym. W opracowanych kierunkach rozwoju infrastruktury i usług województw w sposób bardziej znaczący powinna być uwzględniona turystyka⁹.

Wyżej wymienione uwarunkowania rozwoju polskiej turystyki mogą i powinny być przedmiotem systematycznych badań empirycznych odnoszących się do naszych tradycji, obyczajów i możliwości realizacyjnych oraz współpracy z Unią Europejską w tym zakresie.

Co czeka polską turystykę w najbliższych latach, co się w niej zmieni w związku z integracją europejską, to pytania, na które starać się będą odpowiedzieć badacze problemów turystycznych w XXI wieku.

Przyjmując, że XXI wiek to czas wielkich wyzwań dla cywilizacji ludzkiej, to także konieczność nowego podejścia do badań naukowych dotyczących sektora turystyki, których wyniki staną się podstawą podejmowania decyzji konkretnej promocji turystyki i jej międzynarodowych uwarunkowań przez samorządy, instytucje, organizacje, stowarzyszenia i podmioty gospodarcze działające na międzynarodowym i polskim rynku turystycznym. Takie badania prowadzone są od 2000 roku m.in. przez Polskie Stowarzyszenie Naukowe Animacji Rekreacji i Turystyki¹⁰.

W tym podejściu do badań naukowych z zakresu działalności samorządu w sferze turystyki konieczne jest uwzględnienie interdyscyplinarnego spoj-

---

⁹ W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Hotelarstwo, gastronomia, turystyka i rekreacja w procesie integracji europejskiej*, WSHiG, Poznań 2004, s. 587–878; S. Bosiacki, J. Grel (red.), *Gospodarka turystyczna w XXI wieku*, op. cit.; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Hotelarstwo, rekreacja, turystyka. Kierunki przemian w świecie post-industrialnym*, WSHiG, Poznań 2005, s. 121–256; K. Pienkoś (red.), *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego*, WSE, Warszawa 2005; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Współczesne problemy hotelarstwa, gastronomii, turystyki i rekreacji*, WSHiG, Poznań 2006, s. 65–133; Z. Dziubiński (red.), *Aksjologia turystyki*, SALOS RP, Warszawa 2006; W. Siwiński, *Empiryczne badania społeczne w dziedzinie turystyki i rekreacji (Zarys metodologii badań naukowych)*, WSHiG, Poznań 2006.

¹⁰ I. Kielbasiewicz-Drozdowska, M. Marcinkowski, W. Siwiński (red.), *Aktywność rekreacyjna, sportowa i turystyczna w różnych środowiskach społeczno-zawodowych*, PSNARiT, AWF, Poznań 2000; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Czas wolny, rekreacja, turystyka, żywienie. (Wyniki badań naukowych)*, PSNARiT, WSHiG, Poznań 2003; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Hotelarstwo, gastronomia, turystyka i rekreacja w procesie integracji europejskiej*, op. cit.; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Hotelarstwo, rekreacja, turystyki*, op. cit.; W. Siwiński, R. D. Tauber, E. Mucha-Szajek (red.), *Zarządzanie i usługi w obszarze kultury fizycznej i hotelarstwa. Teoria i praktyka*, op. cit.; Z. Dziubiński (red.) *Aksjologia turystyki*, op. cit.

rzenia na problemy i zjawiska nękające współczesną turystykę, a co za tym idzie, konieczna jest ścisła współpraca krajowych i zagranicznych ośrodków akademickich w rozwiązywaniu tych problemów. Badania te dotyczą bowiem zagadnień czasu wolnego, rekreacji, turystyki, hotelarstwa, żywienia, dziedzin bez wątpienia odgrywających coraz znacniejszą rolę w życiu ekonomicznym i społecznym najbardziej rozwiniętych społeczeństw świata.

Rola ta jest nie tylko coraz istotniejsza, ale wręcz pierwszoplanowa, biorąc pod uwagę niewyobrażalne wprost obroty z tytułu obsługi potrzeb turystów, zatrudnienie liczone w dziesiątkach milionów osób, skracający się czas pracy i wzrastającą rolę turystyki w zagospodarowaniu czasu wolnego.

Jednocześnie turystyka jest najbardziej interdyscyplinarnym zjawiskiem ekonomicznym i społecznym, z jakim mamy współcześnie do czynienia. Tą interdyscyplinarność potęgują jeszcze procesy globalizacji.

Jak już wcześniej wspomniałem, Europa zajmuje niekwestionowane pierwsze miejsce w obrotach turystycznych i liczbie podróżujących po niej osób. Dla wielu bogatych krajów europejskich, turystyka jest podstawową gałęzią gospodarki narodowej, której udział w tworzeniu produktu narodowego brutto nierzadko dochodzi do 10 procent.

Stąd też tak wielkie teoretyczne perspektywy stają przed Polską po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej – zniesienie granic dla osób i towarów w rodzinie najbardziej rozwiniętych narodów Europy.

Wykorzystanie tych perspektyw zależy nie tylko od doraźnych działań na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym, na szczeblu przedsiębiorstw hotelarskich czy turoperatorskich, ale od decyzji strategicznych, których podstawową przesłanką są badania naukowe i to zarówno te o charakterze podstawowym, jak i aplikacyjnym (których podstawowe stanowią uogólnienia, będące efektem analiz i syntez).

Niezmiernie ważne jest też wypracowanie metodologii badań i określenie danych źródłowych, które są podstawą do zastosowania wybranych metod i technik badań w turystyce.

Sprawą najważniejszą, a jednocześnie najtrudniejszą, jest określenie kierunków rozwoju badań naukowych w sferze turystyki na najbliższe lata: co jest najważniejsze w rozwoju turystyki, jak zintegrować zainteresowania badawcze różnych nauk do realizacji wysiłkowego celu, czy jest możliwe podejście skoncentrowanych tematów badawczych, których wyniki będą teoretyczną i praktyczną podstawą działań rozwojowych w turystyce.

Aby mogli badacze podjąć i pomyślnie wypełnić te wszystkie zadania, muszą oni przewyciężyć przyczyny własnej słabości. Ważnym ich źródłem są niedomogi zaplecza naukowego i organizacyjnego na uczelniach kształcących specjalistów turystyki. Odpowiednich rozwiązań wymaga przeto zarówno kwestia rekrutacyjnej bazy kadry dla nauk o turystyce, jak też profilu wykształcenia pracowników naukowych zajmujących się turystyką.

W szczególności należałoby zapewnić jednolitą organizację prac badawczych w dziedzinie turystyki w całym kraju, a co za tym idzie, także ich odpowiednią koordynację. Tylko wówczas możliwe byłoby najbardziej celowe i racjonalne spożytkowanie potencjału, jakim dysponują poszczególne uczelnie mające interesujący nas kierunek badań w obszarze turystyki.

Z tych względów konieczne jest badanie i wyjaśnianie, m.in. przez nauki społeczne, funkcjonowania struktur i mechanizmów psychofizycznych człowieka biorących udział w zaangażowaniu turystycznym. Jak już wcześniej pisałem, historycy turystyki badali dzieje myśli i koncepcje turystyki oraz ich związki z historią człowieka i jego rolą w świecie przyrody, kultury i cywilizacji. Zajmowali się uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi i cywilizacyjnymi, które determinują treści poglądów na istotę, rolę i znaczenie turystyki ujmowanej w kategoriach indywidualnej, jak i grupowej aktywności¹¹.

Od historyków turystyki oczekuje się badań dziejów instytucji i form ruchu turystycznego, warunków ich powstania i przekształcenia się w nowe rodzaje instytucji, czynników sprzyjających ich prawidłowemu funkcjonowaniu, a także działających destrukcyjnie w kulturze i cywilizacji danej epoki¹².

Przedmiotem badań psychologii turystyki powinny być motywy uczestnictwa w wędrowaniu, podróżowaniu, zwiedzaniu kraju własnego i świata, w zorganizowanych grupach turystycznych. Mogą to być motywy następującego rodzaju: poznawcze, emocjonalne, ambicjonalne, prestiżowe, zdrowotne, rekreacyjne, patriotyczne, utylitarne i inne¹³.

Zadaniem psychologów zajmujących się badaniem turystyki jest wyjaśnienie, jakie motywy skłaniają ludzi do udziału w wycieczkach krajowych i zagranicznych, jaka jest siła oddziaływania tych motywów, jak one powstają itp.

Przedmiotem badań pedagogów turystyki są i nadal powinny być cele, treści, metody oraz formy przygotowania dzieci i młodzieży do wartościowego społecznie, rozwijającego osobowość i dającego satysfakcję uczestnictwa w turystyce. Zadaniem tych badań powinna być analiza i integracja celów poznawczych, emocjonalnych i utylitarnych turystów oraz określenie na tej podstawie intelektualnego, estetycznego, fizycznego i kulturalnego wychowania do turystyki i przez turystykę.

Badacze tej dyscypliny powinni tworzyć teoretyczne i praktyczne podstawy do przygotowania młodych turystów do wartościowego uprawiania turystyki traktowanej m.in. jako czynnik sprzyjający autokracji oraz wspólnie z badaczami andragogiki turystyki badać style uczestnictwa w turystyce, ich wpływu na rozwój osobowości dorosłych. Badanie stylów uczestnictwa w wycieczce przez andragogów i socjologów umożliwia poznanie specyfiki

---

¹¹ J. Gaj, *Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku*, op. cit.

¹² W. Siwiński, R. D. Tauber, *Metodologia badań naukowych*, WSHiG, Poznań, 2006, s. 26.

¹³ Tamże, s. 27.

doświadczenia turystycznego, wyrażającego się w docieraniu do wartości poznawczych i estetycznych, których zrozumienie i przeżycie jest warunkiem rozwoju duchowego człowieka dorosłego, uzyskiwanie przez niego dojrzałości intelektualnej i moralnej. Analiza stylów uprawiania turystyki daje szanse zrozumienia tajemnic jej atrakcyjności, wyrażającej się w zdobywaniu bardzo różnorodnych doświadczeń poznawczych i emocjonalnych, jakie wzory zachowań muszą oni opanować, aby mogli w pełni spożytkować doświadczenia turystyki; jakie wartości trzeba zrozumieć i przyswoić, aby udział w turystyce miał wymiar humanistyczny, tj., aby turysta doceniał takie wartości, jak: indywidualność, podmiotowość i godność człowieka, tolerancja, wolność, sprawiedliwość i szacunek dla człowieka¹⁴.

Badacze etyki turystyki powinni badać racjonalność, zasadność, obowiązkowość, trwałość i sensowność norm regulujących uczestnictwo w grupie turystycznej i procesy zaspokajania potrzeb turystycznych (poznawczych, towarzyskich, ludycznych, zdrowotnych, rekreacyjnych, rozrywkowych, emocjonalnych). Badacze tej dyscypliny powinni ustalać stosunek ogólnoludzkich norm moralnych do norm postępowania turystycznego, które wiążą się z realizacją społecznej roli turystyki i rekreacji¹⁵.

W badaniach naukowych duże znaczenie teoretyczne i praktyczne mają prakseologdy turystyki. Badają oni warunki skutecznego realizowania celów i zadań ruchu turystycznego. Zajmują się zgodnością celów, warunków i metod uprawiania podróży i analizują racjonalność podróży turystycznych, ich adekwatności do potrzeb uczestników, ich społeczne uzależnienie i związek z tradycją kulturową¹⁶.

Natomiast specjaliści ekonomiki turystyki badają związki turystyki z całokształtem gospodarki narodowej i życia społecznego, zajmują się międzynarodowym znaczeniem turystyki jako czynnikiem oddziałującym na współpracę gospodarczą różnych krajów. Uczeni tej dyscypliny naukowej opracowują narzędzia analizy i oceny społeczno-gospodarczej użyteczności turystyki i uzasadniają jej społeczną rolę. Tworzą naukowe podstawy polityki społecznej w odniesieniu do turystyki krajowej i zagranicznej¹⁷.

Przedstawiciele nauk o kulturze fizycznej, wspólnie z Polskim Stowarzyszeniem Naukowym Animacji Rekreacji i Turystyki, prowadzą badania w dziedzinie turystyki, które służą poznaniu:

– wpływu przeobrażeń cywilizacyjnych i ustrojowych na zmianę potrzeb, postaw i preferencji społeczeństwa w dziedzinie aktywności turystycznej;

---

¹⁴ Tamże, s. 27–28.

¹⁵ W. Siwiński, *Badania empiryczne*, op. cit., s. 29–30.

¹⁶ Tamże, s. 30.

¹⁷ W. Siwiński, *Empiryczne badania społeczne w dziedzinie turystyki i rekreacji*, PSNARiT, WSHiG, Poznań 2006, s. 23–87.

- wartości uniwersalnych, które można kształtować dzięki rozwojowi różnych form turystyki;
- tradycji wpływających na wzbogacenie współczesnego modelu turystyki;
- sposobów przewyższania barier ekonomicznych, społecznych, kulturowych i psychologicznych, hamujących rozwój turystyki na wsi i w środowiskach podlegających stopniowej urbanizacji;
- metod przeciwdziałania zjawiskom dehumanizacji, dewiacji i patologii turystyki;
- wpływu turystyki na kształtowanie współczesnej kultury ogólnej, osobowości i stylu życia;
- optymalnych dróg wychowania do turystyki i przez turystykę;
- wartości, jakie niesie współczesna turystyka masowa;
- wpływu polityki na turystykę oraz turystyki na politykę;
- optymalnych systemów instytucji, organizacji, stowarzyszeń turystyki i innych.

Na zakończenie tych rozważań należy podkreślić, że badania w dziedzinie turystyki zapisały w minionych latach nowe karty swoich dziejów. Można je różnie odczytywać. Bo też jest w nich zarówno kontynuacja najlepszych tradycji polskiej myśli z dziejów turystyki, jak też rozwinięcie nowych idei i koncepcji na miarę czasów, w które wkroczył nasz kraj. Jednak najbardziej konstruktywne jest niewątpliwie takie odczytywanie przeszłości, które kieruje myśl ku przyszłym zadaniom dla turystyki, pozwala lepiej zrozumieć, budzić siłę i mądrość niezbędną, aby przez turystykę wychowywać do nich nowoczesnego człowieka.

W tym też kontekście należy rozpatrywać potrzebę metodologicznego i organizacyjnego ładu w badaniach turystyki jako systemu kreującego określone wartości społeczne, kulturowe, osobowościowe i ekonomiczne.